

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours PART-II Examinations, 2016

SANSKRIT-HONOURS

Paper-SANA-III

Time Allotted: 4 Hours

Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks. Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.

Unit-I

[Marks - 10]

1. Define and illustrate any *one* from the following : 5
विभावना, रूपक।
2. Name and explain the figures of speech in any *one* from the following verses: 5
(a) असमाप्तजिगीषस्य स्त्रीचिन्ता का मनस्विनः।
अनाक्रम्य जगत्कृत्स्नं नो सन्ध्यां भजते रविः॥
(b) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुस्तपःक्षमं साधयितुं य इच्छति।
ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवसति॥

Unit-II

[Marks - 35]

3. Write a critical note on the literary style of Bhāravi. 12
OR
Give a vivid description of the plights faced by Pāṇḍavas while dwelling in forest, as revealed by Draupadī. Add a note on the literary beauty of her speech. 8+4

4. Translate into Bengali / English any *two* from the following: 5×2 = 10

(a) अबन्ध्यकोपस्य विहन्तुरापदां भवन्ति वश्याः स्वयमेव देहिनः।

अमर्षशून्येन जनस्य जन्तुना न जातहार्देन न विद्विषादरः॥

(b) पुरःसरा धामवतां यशोधनाः सुदुःसहं प्राप्य निकारमीदृशम्।

भवादृशाश्चेदधिकुर्वते रतिं निराश्रया हन्त हता मनस्विता॥

(c) निरत्ययं साम न दानवर्जितं न भूरि दानं विरहय्य सत्क्रियाम्।

प्रवर्तते तस्य विशेषशालिनी गुणानुरोधेन विना न सत्क्रिया॥

(d) सखीनिव प्रीतियुजोऽनुजीविनः समानमानान् सुहृदश्च बन्धुभिः।

स सन्ततं दर्शयते गतस्मयः कृताधिपत्यामिव साधु बन्धुताम्॥

5. Explain in *Sanskrit* any *one* from the following :

8

(a) क्रियासु युक्तैर्नृप! चारचक्षुषो- न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः।

अतोऽर्हसि क्षन्तुमसाधु साधु वा- हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः॥

(b) कृतारिषड्वर्गजयेन मानवी-मगम्यरूपां पदवीं प्रपित्सुना।

विभज्य नक्तन्दिवमस्ततन्द्रिणा-वितन्धते तेन नयेन पौरुषम्॥

6. (a) Name and expound the *Samāsa* of अबन्ध्यकोपस्य in 4(a)

2

or चारचक्षुषः in 5(a).

(b) Account for the case-ending in जन्तुना in 4(a)

2

or नयेन in 5(b).

(c) Derive the word दुर्लभम् in 5(a) or बन्धुताम् in 4(d).

1

Unit-III

[Marks - 35]

7. Critically analyse the literary beauty of *Kālidāsa's* style as revealed in the Canto-I of *Raghuvamśa*.

12

OR

Give a vivid description of the scenic beauty stretched along the roads travelled by the King *Dilīpa* with Queen *Sudakṣiṇā* to reach the hermitage of Sage *Vaśiṣṭha*. 12

8. Translate into Bengali / English any two of the following verses: 5×2 = 10

(a) सेकान्ते मुनिकन्याभिस्तत्क्षणोज्झितवृक्षकम्।

विश्वासाय विहङ्गानामालवालाम्बुपायिनाम्॥

(b) द्वेष्योऽपि सम्मत्तः शिष्टस्तस्यार्तस्य यथौषधम्।

त्याज्यो दुष्टः प्रियोऽप्यासीदङ्गुलीवोरगक्षता॥

(c) दुदोह गां स यज्ञाय शस्याय मधवा दिवम्।

सम्पद्विनिमयेनोभौ दधतुर्भुवनद्वयम्॥

(d) सत्यामपि तपःसिद्धौ नियमापेक्षया मुनिः।

कल्पवित् कल्पयामास वन्यामेवास्य संविधाम्॥

9. Explain in Sanskrit any one from the following: 8

(a) ज्ञाने भौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः।

गुणा गुणानुबन्धित्वात्तस्य सप्रसवा इव॥

(b) भीमकान्तैर्नृपगुणैः स बभूवोपजीविनाम्।

अधृष्यश्चाभिगम्यश्च यादोरत्नैरिवार्णवः॥

10. (a) Name and expound the *Samāsa* of भीमकान्तैः in 9(b) or आलवालाम्बुपायिनाम् in 8(a). 2

(b) Account for the case ending in नृपगुणैः in 9(b) or विश्वासाय in 8(a). 2

(c) Derive बभूव in 9(b) or त्याज्यः in 8(b). 1

Unit-IV

[Marks - 20]

Critically estimate Śiśupālavadha as a Mahākāvya. 9

OR

Throw light on the activities of Śiśupāla in his previous births.

12. Translate into Bengali or English any *one* from the following verses: 4

(i) (a) विलोकनेनैव तवामुना मुने कृतः कृतार्थोऽस्मि निबर्हितांहसा।
तथापि शुश्रूषुरहं गरीयसीर्गिरोऽथवा श्रेयसि केन वा तृप्यते॥

(b) पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः पुरोऽस्य यावन्न भुवि व्यलीयत।
गिरेस्तडित्वानिव तावदुच्यकैर्जवेन पीठादुदतिष्ठदच्युतः॥

OR

- (ii) Write short note on Kuvera and Śrīkāvya as found in Śiśupālavadha. 2×2

OR

- (iii) (a) Name and expound the Samāsa in तपोनिधि in 12 i(a) or
अच्युतः in 12 i(b).

(b) Account for the case ending in जवेन in 12 i(b) or
श्रेयसि in 12 i(a).

(c) Derive शुश्रूषु in 12 i(a) or उदतिष्ठत् in 12 i(b).

13. Explain in *Sanskrit* with reference to context any *one* from the following : 7

(a) उदासितारं निगृहीतमानसैर्गृहीतमध्यात्मदृशा कथञ्चन।
बहिर्विकारं प्रकृतेः पृथग्विदुः पुरातनं त्वां पुरुषं पुराविदः॥
नवानधोऽधो बृहतः पयोधरान् समूढकर्पूरपरागपाण्डुरम्।
क्षणं क्षणोत्क्षिप्तगजेन्द्रकृत्तिना स्फुटोपमं भूतिसितेन शम्भुना॥

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. Honours PART-II Examinations, 2016

SANSKRIT-HONOURS

PAPER-SANA-IV

Time Allotted: 4 Hours

Full Marks: 100

The figures in the margin indicate full marks. Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.

Unit-I

[Marks-35]

1. Answer any *two* questions from the following: 12.5×2= 25
 - (a) (i) Critically examine the different views regarding the age of composition of the Great Epic, the *Mahābhārata*. Discuss in this context the different stages of the composition of the said Epic.
 - (ii) Write an exhaustive note on the dramas composed by Kālidāsa.
 - (iii) Trace the origin and development of Sanskrit Prose – romance.
 - (iv) Write an essay on Bhavabhūti's works.
- (b) Write short notes on any *two* from the following: 5×2 = 10
 - (i) *Rājatarāṅgiṇī*
 - (ii) *Pañcatantra*
 - (iii) *Rtusamhāra*
 - (iv) *Gītāgovinda*
 - (v) *Śrīmadbhagavadgītā*

Unit-II

Marks-15

2. (a) Answer any *one* question from the following:

10×1 = 10

(i) Name a Sanskrit text where the theory of the rotation of the earth was propounded. Write a critical note on the text and its author.

(ii) Name the oldest work on dramaturgy. Write in short its contents and importance.

(b) Write short note on any *one* from the following:

5×1 = 5

(i) *Piṅgalachandaḥsūtra*

(ii) *Saṅgitaratnākara*

(iii) *Brahmagupta*

(iv) *Suśrutasaṃhitā*

Unit-III

Marks-25

3. (a) Describe the character and celestial beauty of Mahāśvetā as you find in the *Kādambarī* of Bāṇabhaṭṭa.

10

OR

Differentiate between *Kathā* and *Ākhyāyikā*. To which category does Bāṇabhaṭṭa's *Kādambarī* belong? Substantiate your answer with proper reasons.

3+1+6

(b) Explain in simple Sanskrit with reference to the context any *one* from the following:

8×1 = 8

(i) पञ्चमहाभूतमयमपहाय द्रव्यात्मकमङ्गनिष्पादनोपकरणकलापं धवलगुणेनैव

केवलेनोत्पादिताम् दक्षाध्वरक्रियामिवोद्धतगण-कच-ग्रह-भयोपसेवित-त्र्यम्बकाम् ।

(ii) निरन्तर-भस्मोष्ण-सिताङ्गी रतिमिव मदनदेह-निमित्तं

हर-प्रसादनार्थमागृहीत-हराराधनाम्, क्षीरोदधिदेवतामिव

सहवासपरिचित-हर-चन्द्रलेखोत्कण्ठाकृष्टाम्, इन्दुमूर्तिमिव

स्वर्भानु-भय-कृत-त्रिनयन-शरणागमनाम् ।

(c) Translate into English or Bengali any *one* from the following:

7×1 = 7

(i) तस्य च दक्षिणां मूर्तिमाश्रित्याभिमुखीमासीनाम्, उपरचितब्रह्मासनाम्, अतिविस्तारिणा

सर्वदिङ्मुख-प्लावकेन प्रलय-परिप्लुत-क्षीरपयोधि-पूर-पाण्डुरेण

अतिदीर्घकालसञ्चितेन तपो-राशिनेव सर्वतो विसर्पता पादपान्तरैस्त्रिस्रोतो-जलनिभेन

पिण्डीभूय वहतेव देह-प्रभा-वितानेन सगिरिकाननं चन्द्रमयमिव तं प्रदेशं कुर्वतीम् ।

(ii) गिरीश-वृषभ-देहद्युतिमिव पृथगवस्थिताम्,

आयतन-तरु-कुसुम-समृद्धिमिवशङ्कराभ्यर्चनाय स्वयमुद्यताम्,

पितामह-तपः-सिद्धिमिव महीतलमवतीर्णम्, आदियुगप्रजापतिकीर्तिमिव

सप्तलोकभ्रमणखेदविश्रान्ताम् ।

Unit-IV

Marks-25

4. (a) Who was वसन्तभानु ? How did he capture the kingdom of *Vidarbha*.

2+8

OR

दण्डिनः पदलालित्यम् —Justify this statement from your text with apt quotations.

10

(b) Explain any *one* from the following in simple Sanskrit.

8×1 = 8

(i) देव, दैवानुग्रहेण यदि कश्चिद्भाजनं भवति विभूतेस्तमकस्मादुच्चावचैरुपप्रलोभनैः

कदर्थयन्तः स्वार्थं साधयन्ति धूर्ताः ।

(ii) जीवितं हि नाम जन्मवतां चतुःपञ्चाप्यहनि । तत्रापि भोगयोग्यमल्पाल्पं वयःखण्डम् ।

अपण्डिताः पुनरर्जयन्त एव ध्वंसन्ते । नार्जितस्य वस्तुनो लवमप्यास्वादयितुमीहन्ते ।

(c) Translate any *one* from the following into Bengali or English:

7×1 = 7

(i) उत्थितेन च राज्ञा क्षालिताक्षालिते मुखे मुष्टिमर्धमुष्टिं वाऽभ्यन्तरीकृत्य

कृतस्नमायव्ययजातमहः प्रथमेऽष्टमे भागे श्रोतव्यम् । शृण्वत एवास्य

द्विगुणमपहरन्ति तेऽध्यक्षधूर्ताः । चत्वारिंशतं चाणक्योपदिष्टानाहरणोपायान्सहस

धात्मबुद्ध्यैव ते विकल्पयितारः ।

(ii) राज्यं नाम शक्तित्रयायत्तम् । शक्तयश्च मन्त्रप्रभावोत्साहाः परम्परानुगृहीताः कृत्येषु

क्रमन्ते । मन्त्रेण हि विनिश्चयोऽर्थानाम् । प्रभावेण प्रारम्भः उत्साहेन निर्वहणम् । अतः

पञ्चाङ्गमन्त्रमूलो द्विरूपप्रभावस्केन्द्रः चतुर्गुणोत्साहविटपः द्विसप्ततिप्रकृतिपत्रः

षड्गुणकिसलयः शक्तिसिद्धिपुष्पफलश्च नयवनस्पतिर्नैतुरूपकरोति ।